

**Univerzita Karlova v Praze**

**Právnická fakulta**

**Politický proces se skupinou Hlachovi a spol.**

Studentská vědecká odborná činnost

Kategorie: magisterské studium

Autoři: Tereza Stará, Bc. Anna Frantalová

2014

VII. ročník

## **estné prohlášení**

Prohlašujeme, že jsme práci předkládanou do VII. ročníku Studentské vdecké a odborné innosti (SVO ) vypracovaly samostatn za použití literatury a zdroj v ní uvedených. Dále prohlašujeme, že práce nebyla d íve publikována, nebyla vcelku ani áste n obhájena jako práce diplomová í bakalá ská a nebyla p ihlášena do předchozích ro ník SVO í jiné sout že.

V Praze dne 14. 4. 2014

.....  
Tereza Stará

.....  
Bc. Anna Frantalová

## Obsah

Úvod .....	4
1. Politický proces s Janem a Olgou Hlachovými v kontextu .....	5
2. Jan a Olga Hlachovi .....	6
3. Průběh politického procesu s „Pivní kou a spol.“ .....	8
3.1 Útok Františka Uhlíře .....	8
3.2 Zatčení a výslechy .....	11
3.3 Trestní oznámení .....	13
3.4 Žaloba .....	16
3.5 Hlavní líčení .....	18
3.6 Rozsudek a odvolání .....	20
4. Výkon trestu .....	22
5. Život po vězení a rehabilitace .....	24
Závěr .....	25

## Úvod

V asech rozjásaných prvomájových pr vod a budování socialismu, se lov ku už p i pohledu do dobových periodik skví p ed o ima nové, lepší zít ky. Vše je pozitivn lad no a odevšud iší optimismus plynoucí z nadšeného budování. V roce 1950 psalo Rudé právo o „Mohutných oslavách pátého výro í osvobození eskoslovenské republiky.“ Referovalo o tom slovy: „*Jak se zm nila naše vlast za t chto p t let! Vždy je tomu jen o málo dn více než p t let, co v t chto ulicích, na t chto nám stích, kde se dnes konají naše manifestace a p ehlídky, dun ly ještě boty fašistických barbar a dun la i fašistická d la. A dnes, jak jsi krásná má vlasti!! Den ode dne dáváš nám žít stále bohatším, radostn jším a š astn jším životem.*“<sup>1</sup>

Neradno ovšem zapomínat, že bylo i jiné eskoslovensko, nejen to, které nadšen oslavovalo první máj i osmý kv ten a budovalo novou spole nost. Existovalo i eskoslovensko v podob stovek lidí odsouzených nebo jinak utla ovaných ve jménu zájm pracujícího lidu. Poukázat na tuto skute nost by m lo být i smyslem této práce.

P íb hy lidí perzekvovaných v padesátých letech ásto zapadly kamsi do minulosti, i když práv opak by m l být skute ností. Je nutno neustále je oživovat a p ipomínat všeobecné pam ti. Do této kategorie pat í i p ípad Jana a Olgy Hlachových, kte í se svým odvážným po ínáním zasloužili o záchranu bývalého poslance Františka Uhlí e, za což pak ale ádn í zaplatili. Je naší povinností jejich osudy si oživovat, nebo jak píše jiná písecká politická v ze kyn Dagmar Šimková: „*Lidé mají v d t pravdu. Pokud je v bec zajímavá. Koneckonc nebyl to náš každodenní chléb?*“<sup>2</sup>

---

<sup>1</sup> Ústav pro eskou literaturu AV R, v. v. i.: Digitalizovaný archiv asopis . [online]. [cit. 2013-09-10]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1950/5/8/2.png>

<sup>2</sup> ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., V tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, 162 s. ISBN 978-809-0260-238., str. 124

# 1. Politický proces s Janem a Olgou Hlachovými v kontextu

Když se v únoru 1948 chopila moci komunistická strana, neváhala a co nejrychleji se pokusila odstranit své nepřítele. Mezi prvními, kterých se potřebovala nově nastoupená moc zbavit a jejich moc omezit, byli členové opozičních demokratických stran a také příslušníci armády, kteří mohli být loajální k „pedunorovým“ poměrům. Poté následovali členové dalších společensky aktivních skupin a spolků, církví, ale také lidé, kteří vyvíjeli odpor na regionální a místní úrovni, venkovští „boháři“ a další.

Obžalování byli souzeni nejprve dle zákona č. 50/1923 Sb., na ochranu republiky. Od října 1948 platil zákon č. 231/1948 Sb., na ochranu lidově demokratické republiky, který byl použit i v rámci níže popsaného případu. Tento zákon lze již považovat za projev upevnění moci komunistickou stranou<sup>3</sup>

Politické procesy můžeme chronologicky rozdělit do tří hlavních období. Zaměřme-li se pro potřeby této práce na první z nich – často označované jako období zakladatelské – vymezujeme její roky 1948 – 1954. Práv v této době probíhala hlavní vlna politických procesů. Vyznačovala se krutostí trestů, zjevnými až provokativními nezákonnostmi a téměř všeobecným používáním fyzického násilí.<sup>4</sup> V této době justice odsoudila asi 95 600 osob. Významnou roli mají tzv. monstrprocesy – tedy procesy veřejné, veřejně upravené s rozsáhlou propagandou, jejichž cílem byla podpora nově nastoleného řádu v očích veřejnosti a likvidace odporu režimu.<sup>5</sup> Poslední monstrproces, Slánský a spol., se uskutečnil v závěru roku 1952, era veřejných monstrprocesů skončila v roce 1953.

Politické procesy se však neodehrávaly pouze před Státním soudem. Každá proces se konala na regionální úrovni, zaměření byly proti jedné nebo i více osobám s místně omezeným vlivem. Soudy většiny z nich se konaly v okresních a krajských městech, dokonce i v závodech.<sup>6</sup>

---

<sup>3</sup> B. LINA, Pavel. *Dějiny země Koruny české*. 9. vyd. Praha: Paseka, 2003, 328 s. ISBN 80-718-5607-X., str. 269

<sup>4</sup> Komunistický režim a politické procesy v Československu, s. 40

<sup>5</sup> Dle K. Kaplana

<sup>6</sup> Nebezpečná bezpečnost, s. 168

## 2. Jan a Olga Hlachovi

Jan Hlach se narodil dne 3. 6. 1906 v Prostřední Svinci u Velešína do rodiny ezníka Jana Hlacha a jeho ženy Marie Hlachové, rozené Iškové. Rodina Hlachova žila později v českých Budjovicích, odtud se pak přestěhovali do Rožnova u českých Budjovic, kde si za pomoci příbuzných zakoupili menší hospodářství.

Jan Hlach vystudoval reálné gymnázium a poté se souhlasem rodiny zubní lékařství na zubní klinice na Univerzitě Karlově v Praze. Protože však rodina nedisponovala dostatečnými finančními prostředky, musel si Jan při studiu přivydělávat. Studium ale úspěšně dokončil a v červnu 1933 odpromoval. Ihned po promoci ihned nastoupil v eskobudjovické nemocnici na chirurgické oddělení. Zde působil jeden rok a poté nastoupil vojenskou službu, kterou vykonával půl roku v Košicích a poté v Praze, kde získal také specializaci v oboru zubního lékařství. Po skonění vojenské služby se Jan Hlach usadil v Lanškrouně a zde působil jako praktický a zubní lékař. Zde se v roce 1937 i oženil s právníčkou Olgou Jenneovou.<sup>7</sup>

Olga Hlachová, rozená Jenneová, se narodila 30. 1. 1910 v Městci Králové, kde byl její otec učitelem. Poté, co byl její otec jmenován školním inspektorem při ministerstvu školství, přestěhovala se Olga s rodinou do Prahy. Zde absolvovala reálné gymnázium a poté Právnickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Po promoci v roce 1934 pracovala v pojišťovně Merkur na právním oddělení. Po jednom roce byla přijata jako aspirantka k soudu v Praze. Když se pak v roce 1937 provdala, byla na vlastní žádost přemístěna k soudu v Lanškrouně, kde měl její manžel ordinaci. V říjnu 1938 složila Olga soudcovskou zkoušku, ale záhy poté se museli Hlachovi stěhovat z Lanškrouna pryč, protože ten náležel k Sudetám.<sup>8</sup>

Po odchodu z Lanškrouna dostal Jan Hlach na základě inzerátu práci v Písku. Autorkám se na základě osobního rozhovoru s Janem Hlachem podařilo zjistit také to, že během druhé světové války byl Jan Hlach byl v zranění, dle jeho svědectví pro své vlastenecké postoje, a jeho dva švagři byli dokonce popraveni.<sup>9</sup> Bližší informace k tomuto jeho zranění můžeme poskytnout mj. dotazník osoby podléhající evidování zpracovaný Okresním oddělením Ministerstva vnitra v Písku<sup>10</sup>, kde je v kolonce „důležitější tresty“ uvedeno, že byl odsouzen k 8 letům za

<sup>7</sup> Zápis o výpovědi Jana Hlacha, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v českých Budjovicích

<sup>8</sup> Zápis o výpovědi Olgy Hlachové, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v českých Budjovicích

<sup>9</sup> [online]. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: <http://www.ctenizpisku.cz/index.php/autori/11-h/370-hlach-jan>

<sup>10</sup> Dotazník OO-MV Písek, MUDr. Jan Hlach, Archiv bezpečnostních složek, vyšetřovací spis – eské Budjovice, arch. . V – 108, eské Budjovice

protistátní činnost a že ve věci tohoto trestu byl následně omilostněn. Podrobnosti a další okolnosti byly v době finalizace této vědecké práce dále autorkami zjišťovány, proto v tomto nelze dosud učinit jasný závěr.

Do Písku přijela za Janem Hlachem v březnu 1939 po narození jejich syna Jana také manželka Olga, která pak byla jako vdaná propuštěna ze zaměstnání a vedla svému manželovi domácnost během celé války, a to až do roku 1947, kdy nastoupila na post okresního soudce v Písku.

Poté, co došlo v únoru 1948 komunistickému převratu, vyjádřili Hlachovi své nesouhlasné postoje k tzv. poúnorovému režimu. Olga Hlachová poté i po svém zatčení u dne 11. 1. 1951 řekla u výslechu, že to „*přesobilo na mě strašně, že byli propouštěni ze svých míst v tšinou lidé, kterých jsem si vážila.*“<sup>11</sup> Lze předpokládat, že právě tyto postoje mohly patřit za následek konečného rozhodnutí manželů Hlachových zapojit se do plánování a poté i realizace útoku bývalého poslance Františka Uhlíře do zahraničí.

---

<sup>11</sup> Zápis o výpovědi Olgy Hlachové, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v Českých Budějovicích

### 3. Průběh politického procesu s „Pivní koutkem a spol.“

#### 3.1 Útěk Františka Uhlíře

PhDr. František Uhlíř se narodil 11. srpna 1900 ve Lhotě u Vyškova. Povoláním byl učitелеm a později se stal i školním inspektorem. Již před druhou světovou válkou vstoupil do politiky a působil jako poslanec československé strany národně socialistické za Těšínské a Opavské Slezsko.<sup>12</sup> Po válce byl členem Prozatímního národního shromáždění a od roku 1946 Ústavodárného národního shromáždění.<sup>13</sup>

Po únorovém převratu patřil k politickým odpůrcům nového režimu a, stejně jako řada obdobně smýšlejících osob, se dne 3. 6. 1948 pokusil opustit československo-ilegálním přechodem hranic. Při tomto svém prvním pokusu o přechod byl ale chycen a umístěn ve vězení v Písku. Pravděpodobně by ho dříve i později čekal soud, díky plicnímu záchvatu, octl se však v písecké nemocnici.<sup>14</sup> Zde pracovaly jako ošetřovatelky řádové sestry, které na Uhlíře upozornily právě MUDr. Jana Hlacha.

To, jak poté probíhala příprava a pak i samotný průběh útěku Františka Uhlíře do zahraničí, můžeme rekonstruovat především z výsledků jednotlivých osob zapojených v případě, které probíhaly po jejich zatčení v roce 1950:

Jan Hlach k věci uvádí, že byl na Františka Uhlíře upozorněn řádovými sestrami a ošetřovatelkami Svatoborou (Zdeňka Vantuchová) a Veleslavou (Ludmila Štecová), které k němu docházely na léčení zubů. Sestra Svatobora mu sdělila, že František Uhlíř byl převezen z věznice, je to žce nemocen se srdcem, prostě dle něj ho doléhá a jestli by nebylo možno mu nějak pomoci.<sup>15</sup> Sestra Svatobora k tomu vypověděla, že Uhlíř jí sám žádal o pomoc, zda by nebylo možno se nějak z nemocnice dostat. MUDr. Hlach následně slíbil, že se na případ přeptá.<sup>16</sup>

To pak i učinil a jeho manželka, JUDr. Olga Hlachová, která před tím konala u Uhlíře návštěvy jako vyšetřující soudce, mu sdělila, že se jedná o případ ilegálního přechodu hranic.

---

<sup>12</sup> PEJSKAR, Jožka. *Poslední pocta*. 1. ed. vyd. Curych: Konfrontace, 1985, 368 s. ISBN 3 85770 120 3., str. 22-23

<sup>13</sup> [online]. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1945pns/rejstrik/jmenny/u.htm>, [online]. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/REJSTRIK/JMENNY/u.htm>

<sup>14</sup> Trestní oznámení . A – 11267/62135946d – 50, Státní prokuratura Praha, Krajské velitelství v eských Budjovicích

<sup>15</sup> Zápis o výpovědi Jana Hlacha, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v eských Budjovicích

<sup>16</sup> Zápis o výpovědi Zdeňky Vantuchové, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v eských Budjovicích



Ve v znici dostal Uhlí srde ní záchvat a na p íkaz léka e, kterého nechala zavolat Olga Hlachová, byl p evezen do nemocnice. Na dotaz Jana Hlacha, zda by se dalo Uhlí ovi pomoci, mu jeho žena odpov d la, že: „*v této v ci rozhoduje Praha a že neví, co s ním bude, jelikož to trvá již delší dobu a že by sama byla ráda, kdyby se to již vy ídilo. ekla též, že v této v ci by mohl snad intervenovat Pivní ka, který má hodn známých na ministerstvu.*“<sup>17</sup>

Ohledn zdravotního stavu Uhlí e byl primá em Süsssem vypracován lékařský posudek, podle kterého hrozí v p ípad dalšího záchvatu nebezpe í úmrtí.<sup>18</sup>

MUDr. Hlach byl pak znovu žádán sestrou Svatoborou, aby Uhlí ovi pomohl ven, ímž podle výpov di Jana Hlacha myslela, a on to tak pochopil, út k za hranice. Sestra Svatobora to ve své výpov di ale již neuvádí. Ohledn Uhlí ovy v ci se Hlach informoval i u JUDr. Pivní ky, který byl u n ho v ordinaci a ten mu p íslíbil se na v c informovat v Praze. Pozd ji pak dr. Hlachovi navrhl, že by bylo nejlepší pomoci Uhlí ovi za hranice. Pivní ka k tomu ovšem uvedl, že to bylo nadhozeno manželi Hlachovými.<sup>19</sup>

Dle výpov di Jana Hlacha<sup>20</sup> bylo domluveno, že do celé v ci bude zapojen jistý Ji í Prokop, p íbuzný Josefa tvrtníka, kterého podle své výpov di požádala Olga Hlachová, zda by nepomohl Uhlí ovi za hranice. Ji í Prokop m l mít s p echodem hranic jisté zkušenosti.

Konkrétn jší podobu za alo dostávat plánování na sch zce ve Vacov , která se konala dne 7. 11. 1948 a kde se všichni zainteresovaní sešli, což také ve výpov dích shodn uvád jí. P ítomen byl krom nich i Ladislav Havel, který se znal s Prokopovými a p edtím byl ú asten út ku bývalého ministra Václava Majera. Bylo ujednáno, že p í odchodu z nemocnice, bude pomáhat Dr. Pivní ka a tomu bude nabídnuto, aby též odešel za hranice. Uvažovalo se také o zapojení paní Uhlí ové. Jestli to bude možné, m l zjistit Ji í Prokop, a zatelefonovat to m la paní Prokopová. Jelikož odpov paní Prokopové byla kladná, Jan Hlach m l kontaktovat paní Uhlí ovou a to u inil prost ednictvím jistého Dr. Kavalíra, který jí m l vy ídit, a eká ve stanovený den na nádraží ve Strakonících.<sup>21</sup> Podle trestního oznámení bylo ale zjišt no, že Dr. Kavalír vzkaz nevy ídil, takže paní Uhlí ová ve Strakonících ne ekala.<sup>22</sup> B hem dalších

---

<sup>17</sup> Zápis o výpov di Jana Hlacha, Krajské velitelství Státní bezpe nosti v eských Bud jovicích

<sup>18</sup> Zápis o výpov di Jana Olgy Hlachové, Krajské velitelství Státní bezpe nosti v eských Bud jovicích

<sup>19</sup> Zápis o výpov di Jana Hlacha a Františka Pivní ky, Krajské velitelství Státní bezpe nosti v eských Bud jovicích

<sup>20</sup> Tamtéž

<sup>21</sup> Zápis o výpov di Jana Hlacha a Františka Pivní ky, Krajské velitelství Státní bezpe nosti v eských Bud jovicích

<sup>22</sup> Trestní oznámení . A – 11267/62135946d – 50, Státní prokuratura Praha, Krajské velitelství v eských Bud jovicích

schůzky konaných v bytě Hlachových byly určeny další podrobnosti o útěku, včetně data a hodiny.<sup>23</sup>

Útek Františka Uhlíře byl stanoven na 16. listopadu 1948. Jan Hlach podle své výpovědi o všem informoval sestru Svatoboru a ta mu sdělila, že vše zařídí. Zapojení ústředních sester potvrzuje ve své výpovědi i Pivnická, a když sestra Svatobora popovídala s Pivnickou, uvádí, že o útěku nic nevěděla a nepřišla na Uhlířovo zmizení až ráno. Dr. Pivnická pak večer o půl deváté přelezla dírou v plot do zahrady písecké nemocnice. Uhlíř již čekal připraven ve své místnosti, který ústřední ze suterénu infekčního oddělení, kde byl hospitalizován. Pivnická Uhlíře vytáhla ze své místnosti a odvedl ho ke státní silnici Písek – Vodňany, kam přijel Ladislav Havel s autem, do něhož Uhlíř nasedl.

Havel se Pivnickou podle své výpovědi také dotázal, zda nechce odejít s nimi za hranice, ten to ale odmítl. Uhlíř měl podle Pivnické s sebou balíček s léky, který mu obstaraly ošetřovatelky, a hodina útěku byla podle něho stanovena na čas, na který měl oběd.<sup>24</sup>

Po svém útěku do zahraničí František Uhlíř nejdříve pobýval v Londýně, pak odešel do Kanady, kde i zemřel.

---

<sup>23</sup> Zázpis o výpovědi Jana Hlacha a Františka Pivnické, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v eských Budjovicích

<sup>24</sup> Tamtéž

### 3.2 Zat ení a výslechy

Za odhalení a následné odsouzení svých zachránc mohl podle všeho Uhlí sám, protože to byl právě on, kdo prozradil jejich jména, když o nich později mluvil. To dokazuje i výslech jistého Jaroslava Hovory, který byl zapojen do skupiny kolem Bohumila Supy, která měla dostat Uhlí přes hranice: „*toho dne večer, kdy měl být ilegální útěk Dr. Uhlí z Písecké nemocnice proveden, dostavil se MUDr. Robeš do mého bytu a sdělil mi, že Dr. Uhlí je velký mluvka, že se chlubil každému, s kým se setkal, že bude z Písecké nemocnice osvobozen a dopraven do zahraničí, takže o tom v důsledku ošetřující sestry tohoto oddělení a hlásila to vedoucímu primáři.*“<sup>25</sup> V souasně době se autorky dále zabývají osobu samotného Jaroslava Hovory a jeho úlohou v případě Františka Uhlí, kdy mají požádáno o nahlédnutí do dokumentů uložených v Archivu bezpečnostních složek.

K zat ení Jana a Olgy Hlachových došlo dne 25. 8. 1950 pro podez ení z protistátní aktivity. Zat ení provedly orgány Krajského velitelství státní bezpečnosti v eské Bud jovic. Podle zápisu o zat ení byl Jan Hlach zat en o devatenácté hodin , jeho žena pak o hodinu později.<sup>26</sup> Zat ené byly i další osoby, které se podílely na útěku Uhlí. Šlo hlavně o spolupracovníky Dr. Hlacha z písecké nemocnice, ádové sestry Zdeňku Vantuchovou a Ludmilu Štecovou. Mezi zat enými byl i Josef Tvrtník, bývalý majitel továrny ve Vodanech a jeho manželka Zdena Tvrtníková. Na seznamu zat ených figuruje i jméno Marie Prokopové. Zainteresován byl i kolega MUDr. Hlacha MUDr. Miroslav Kavalír, ten byl ale ponechán na svobodě. JUDr. Pivnicka, podřízený Dr. Hlachové, byl zat en už dříve.<sup>27</sup> V rámci této práce se autorky dále zamějí především na osoby Jana a Olgy Hlachových.

Zat ení byli poté v eských Bud jovicích předáni do vyšetřovací vazby Státního soudu. Po zat ení podezřelých byly u nich prováděny výslechy. Ty probíhaly od konce srpna, během září, až do října roku 1950. Jan Hlach byl vyslýchán dne 7. 9. 1950 a poté dne 16. 9. 1950, jeho žena pak 8. 9. 1950 a následně ještě 11. 1. 1951. Z výslechu se dozvídáme především podrobnosti a přibližně toho, jakým způsobem byl zorganizován útěk Františka Uhlí, jak již bylo popsáno výše.

---

<sup>25</sup> Zápis o výpovědi Pravoslava Hovory, Krajská správa státní bezpečnosti v eské Bud jovic

<sup>26</sup> Zápis o zat ení Jan Hlach, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v eské Bud jovic, Zápis o zat ení Olga Hlachová, Krajské velitelství státní bezpečnosti v eské Bud jovic

<sup>27</sup> Trestní oznámení . A – 11267/62135946d – 50, Státní prokuratura Praha, Krajské velitelství v eských Bud jovicích

Za zmínku jist stojí též to, že Dr. Hlach byl dále u výsledku dotazován na Dr. Zulegera, svého dávného přítele, který odešel za hranice. Dr. Hlach se s ním stýkal a dostal od něj kontakt i na jistého Škeřka, prostředníka v mezinárodním rychlíku. Ten mu pak podával zprávy nejen od Dr. Zulegera, ale i dopis od Ladislava Tvrtníka pro jeho bratra Josefa a jeho sestru Marii Prokopovou. V dopise Ladislav Tvrtník své sourozence vyzývá k odchodu do zahraničí a nabízí jim, že se o ně v Anglii postará.

Škeřk Janu Hlachovi také vyřizoval vzkaz jeho známých z Vídně, aby i on s rodinou odešel za hranice, že jim pomohou. Hlachovi se začali zabývat možnostmi emigrace, kterou ale Olga Hlachová odmítla. Škeřk pak žádal o fotografie Tvrtníkových, paní Prokopové a Hlachových, patrně na výrobu falešných dokladů. Fotky také Jan Hlach Škeřkovi při poslední návštěvě v polovině června 1950 přivezl. Bylo dohodnuto, že pokud už Jan Hlach Škeřka nenavštíví, není ze strany zainteresovaných o přechod hranic zájem. To se nakonec i stalo a nikdo z výše uvedených již Československo v té době neopustil.<sup>28</sup>

V závěru výsledku je pak uvedeno vyjádření vyslychaných k trestné činnosti. MUDr. Jan Hlach k tomu uvádí: „V Uhlí i viděl jsem lovka utlačovaného, trestného nemocného, a proto jsem považoval za svoji povinnost pomoci.“ A následuje nezbytná úlitba: „Ve své politické neuvdomlosti jsem si neuvdomil, že můj soucit je falešný a škodí celku, tím jsem se postavil do odporu vůči republice a pracujícím lidu.“ Došlo i na vyjádření o možném přechodu hranic: „Můj úmysl odejít za hranice vyplývá z mé nedůvěry k dnešnímu režimu, a můj sobecký strach o rodinu v případě války a v prostředí, ve kterém jsem žil, tento úmysl podporovalo“.<sup>29</sup>

JUDr. Olga Hlachová vypovídala na závěr toto: „Byla jsem vychována v istém širákém prostředí a to mělo vliv na moje názory a smýšlení. O politiku jsem se nikdy nezajímala, nedovedla jsem proto správně odhadnout vývoj února 1948. To, že byly národní továrny a doly jsem schvalovala, ale nesouhlasila jsem s potlačováním drobných živnostníků. Vývoj událostí po únoru činil na mě dojem terorizování příslušníky druhých politických stran. Tyto okolnosti a soucit, který ve mně vyvolal špatný zdravotní stav Uhlíka a jeho rodinný poměr, přivedly mě na úmysl pomoci Uhlíkovi.“<sup>30</sup> Dále je pak zaznamenána tato věta: „Prosím, aby byl brán ohled, že jsem matkou dítěte.“<sup>31</sup>

---

<sup>28</sup> Zápis o výpovědi Jana Hlacha, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v eských Budjovicích

<sup>29</sup> tamtéž

<sup>30</sup> Zápis o výpovědi Olgy Hlachové, Krajské velitelství Státní bezpečnosti v eských Budjovicích

<sup>31</sup> tamtéž

Z výše popsaného i z primárních zdroj je zřejmé, že jak Jan Hlach, tak i Olga Hlachová své jednání doznali.

Na základ provedených výsledků u osob podezřelých z protistátní činnosti zahrnující pomoc PhDr. Františku Uhlířovi při útěku za hranice bylo 20. 11. 1950 dne vypracováno trestní oznámení, které zahájilo proces označovaný jako „Proces s Jiřím Prokopem a spol.“<sup>32</sup> Proces je dále označován nejednotně, někdy jako „Hlachová a spol.“ jindy zase jako „Pivnička a spol.“ nebo i „tvrtník a spol.“

### 3.3 Trestní oznámení

Trestní oznámení bylo vypracováno dne 20. 11. 1950 a je v něm označeno jedenáct osob. Na prvním místě je jmenován Jiří Prokop narozený 21. 4. 1913 ve Strakonických okres Strakonice. Následuje JUDr. Olga Hlachová narozená 30. 1. 1910 v Městci Králové okres Podbrady, JUDr. František Pivnička narozen 8. 10. 1918 v Hradešicích okres Horažovice, MUDr. Jan Hlach narozen 3. 6. 1906 v Prostřední Svinci okres Český Krumlov, Zdeňka Vantušová narozená 29. 1. 1920 v Brušperku okres Ostrava, Ludmila Štecová nar. 14. 1895 v Hostašovicích okres Nový Jičín, Marie Prokopová, roz. tvrtníková narozená 8. 12. 1920 ve Vacově okres Vimperk, Josef tvrtník narozen 28. 3. 1911 ve Vacově okres Vimperk, Zdenka tvrtníková, roz. Mrázová narozena 13. 12. 1923 ve Staré Spišské Vsi na Slovensku, MUDr. Miroslav Kavalír narozen 1. 3. 1910 v Praze. Seznam uzavírá Ladislav Havel narozen 2. 4. 1906 v Bojanovicích okres Horažovice.<sup>33</sup>

Trestní oznámení bylo podáno pro trestné činy velezrady, sdružování proti republice, napomáhání k ilegálnímu opuštění republiky, sabotáž, neposkytnutí trestného činu, neoznámení trestného činu a nepřátelského jednání proti republice<sup>34</sup>.

Podle trestního oznámení vychází trestná činnost již ze samotných osob pachatelů. Reflektuje, v souladu s dobovou ideologií, tědňní povod pachatelů a prostředí, ze kterého vzešli. Dobře to vystihují některé konkrétní pasáže trestního oznámení: „*Osoby, uvedené v evidenčních údajích jsou vesměs odchovanci starého kapitalistického řádu, kteří svým*

---

<sup>32</sup> Celý proces je nejprve označován jako Jiřím Prokopovi, který byl podle trestního oznámení nápomocen při útěku bývalého ministra výživy Václava Majera, se ale podařilo před zatčením uprchnout včas za hranice. To byl případ dalšího ze seznamu pachatelů, Ladislava Havla. Proto byla tato dvě jména z vyšetřování později vyřazena. Usnesení Státní prokuratury ze dne 22. ledna 1951

<sup>33</sup> Trestní oznámení. A – 11267/62135946d – 50, Státní prokuratura Praha, Krajské velitelství v českých Budjovicích

<sup>34</sup> Shodně s textem trestního oznámení zde autorky neuvádí čísla paragrafů

*postojem a jednáním snažili se rozvrátit politickou a hospodářskou strukturu naší lidové demokratické republiky.*<sup>35</sup>

V trestním oznámení je přesně vymezen předmět celé akce na záchranu bývalého poslance Uhlíře. *„Tomuto zprostředkovali znovu ilegální odchod do zahraničí, aby ve spojení se zrádnou emigrací spolupracoval na rozvrácení socialistického režimu v SR, nebo spolek vyvolal s válečnými štváky novou válku proti SSSR a zemím lidových demokracií.*“<sup>36</sup>

Trestní oznámení též přesně vymezuje role všech účastníků. Není samozřejmě opomenuto společenské postavení některých angažovaných osob, které jim je pochopitelně k tíži. *„Jak JUDr. Olga Hlachová, MUDr. Jan Hlach, tak i JUDr. Pivňáková, kteří byli postaveni na vedoucí a klíčová místa v našem soudnictví a zdravotnictví, zneužili svého postavení a zradili tak dříve v práci lidu.*“<sup>37</sup>

Akoliv byl případ manželů Hlachových posuzován ještě v rámci zákona č. 231/1949 Sb., na ochranu lidové demokratické republiky, projevuje se zde již odraz přechodu a společenského postavení pachatele, který se krátce poté, v období tzv. právníké dvouletky v letech 1949-1950, postupně dostává i do oficiální díky nových přijatých právních předpisů<sup>38</sup> a je znám mj. jako tzv. třídní zájem a třídní hledisko výkladu právních norem<sup>39</sup>. Charakteristická je rovněž rétorika trestního oznámení a nařčení z útoku proti tehdy obecně přijímané nejvyšší hodnotě ve společnosti – pracujícímu lidu<sup>40</sup>: *„Jmenované osoby pro svou nenávisť vůči pracujícímu lidu a státnímu zřízení neuznaly snahu pracujících, kteří se svou tvrdou a budovatelskou prací snaží o rozkvět naší republiky, blahobyt celého národa a o vybudování socialismu v naší republice. Tato všechna snaha pracujícího lidu nebyla pro jmenované ničím. Svým jednáním usilovali, aby pracující lid byl znovu vykořisťován a oni*

---

<sup>35</sup> tamtéž

<sup>36</sup> tamtéž

<sup>37</sup> Trestní oznámení č. A – 11267/62135946d – 50, Státní prokuratura Praha, Krajské velitelství v Českých Budějovicích

<sup>38</sup> Například Dr. Jan Filipovský ve své učebnici uvádí, že: *„Při správném výkladu právní normy nutno především vystihnout pravý smysl třídní podstaty onoho předpisu; nutno vycházet z třídního hlediska...“* a pokud jde o trestní zákon č. 86/1950 Sb., byla nutnost jeho třídního výkladu jasně vytyčena již v § 1: *„Trestní zákon chrání lidovou demokratickou republiku, její socialistickou výstavbu, zájmy pracujícího lidu a jednotlivce a vychovává k dodržování pravidel socialistického soužití...“* Zákon č. 86/1950 Sb., trestní zákon.

<sup>39</sup> Třídní hledisko výkladu právních norem stanoví jasně již Ústava 9. května v § 143 tak, že soudcové jsou povinni vykládat zákony *„v duchu ústavy a zásad lidové demokratického zřízení“*. Ústava 9. května – ústavní zákon č. 150/1948 Sb.

<sup>40</sup> Tamtéž

*mohli utráceti bezpracné zisky, vyděné z dělnických mozol a tyto uvrhli znovu do nezaměstnanosti, hladu a bídy.*<sup>41</sup>

Pod trestním oznámením je podepsán krajský velitel Stb. major Antonín Nový. Z pera výše jmenovaného pochází také o tři dny později podaný návrh na konání představení v Písku, „kde se celá trestná činnost zrodila a prováděla. Dále, aby široká veřejnost viděla, jakým způsobem žili lidé postavení do čela veřejného života.“<sup>42</sup> Takováto výjezdní zasedání státního soudu patřila mezi oblíbený způsob manifestace politické moci a představovala svého druhu divadelní představení, která se pro výstrahu odehrávala na domácím jevišti.

---

<sup>41</sup> tamtéž

<sup>42</sup> Jiří Prokop a spol., zpráva č. A – 11267/50, Krajské velitelství státní bezpečnosti v českých Budějovicích

### 3.4 Žaloba

Dne 22. ledna 1951 byla podána žaloba vypracovaná státní prokurátorkou JUDr. Ludmilou Matušínskou.<sup>43</sup> Mezi obžalovanými byla oproti trestnímu oznámení jména Jiřího Prokopa a Ladislava Havla. Oběma se totiž podařilo uprchnout do zahraničí<sup>44</sup>.

Žaloba v první části poukazuje na odchod řady bývalých politiků do zahraničí a popisuje jejich opuštění československého osvojení plánů na rozbití lidově demokratického zřízení. „*Osnovatelé reakčních plánů a jejich hlavní pomocníci prchali po porážce v únoru 1948 na západ, aby tam pokračovali ve své velezrádné činnosti, aby ve spojení s americkou reakcí pokračovali v boji proti naší lidově demokratické republice a usilovali o její zničení. Prchali zrádní ministři a poslanci a další rozbuječi spolupráce všech složek národa.*“<sup>45</sup> Vzhledem k výše popsaným výpovědím i soudní praxi po roce 1948 lze spíše usuzovat, že se zde jedná o konstrukci státní prokurátorky než o reálný záměr obžalovaných.

V žalobě není opomenut úlohu i přived obžalovaných, který se ukazuje jako jeden z klíčových aspektů v soudním řízení lidově demokratického soudnictví. Žaloba tedy uvádí, že Uhlířovi „*pomohla skupina osob, zejména z reakční části inteligence a příslušníci buržoazní třídy k ilegálnímu přechodu hranic. Tak Uhlíř skutečně v listopadu 1948 zrádně do zahraničí uprchl a tam se s ostatními uprchlíky spojil k velezrádné činnosti.*“<sup>46</sup>

Žaloba následně specifikuje a vykresluje přesnou roli všech obžalovaných a shrnuje jejich zapojení do Uhlířova případu. Zapojení všech uvedených osob v žalobě bylo podle prokurátorky dostatečně prokázáno, jednak doznáními, jednak usvědčením prostřednictvím ostatních: „*činnost všech obviněných pramenila z reakčního zaměření, z odporu proti lidově demokratickému zřízení. Obvinění svoji činnost doznávají, až na některé, kteří jsou usvědčeni ostatními obviněnými a dalšími důkazy.*“<sup>47</sup>

Na základě toho jsou tedy uvedené osoby žalovány. JUDr. František Pivnička a MUDr. Jan Hlach byli žalováni, že „*se spojili navzájem a s dalšími osobami k pokusu rozvrátit lidově demokratické zřízení republiky, zaručené ústavou.*“<sup>48</sup> Tím se podle

---

<sup>43</sup> Ta figurovala také v procesu s herečkou Jiřinou Štěrpníkovou [online]. [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: [http://www.totalita.cz/proc/proc\\_stepnickovaj\\_04.php](http://www.totalita.cz/proc/proc_stepnickovaj_04.php)

<sup>44</sup> Viz výše

<sup>45</sup> Žaloba SPt I/IV 101/50, Státní prokuratura v Praze

<sup>46</sup> tamtéž

<sup>47</sup> tamtéž

<sup>48</sup> tamtéž



prokurátorky dopustili trestného činu velezrady podle § 1, odst. 2, odst. 1, lit. c) zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidové demokratické republiky. František Pivnička se sám měl dopustit ještě zločinu vyzvědačství podle § 5, odst. 1, odst. 2, lit. b), lit. d) zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidové demokratické republiky.

Josef Tvrtník, Zdeňka Vantuchová, Ludmila Štecová, JUDr. Olga Hlachová a Marie Prokopová měly spáchat trestný čin napomáhání k velezradě „úmyslným opatřením prostředků, odvrácením pověří a získáním dalších osob pro útěk k Uhlířem.“<sup>49</sup> Za to byli žalováni podle § 5 tr. z. z roku 1852 a dále podle § 1 odst. 1, lit. c) zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidové demokratické republiky.

Zdeňka Tvrtníková a MUDr. Miroslav Kavalír byli pak žalováni pro neoznámení trestného činu podle § 35, odst. 1,2 zákona č. 231/1948 Sb., na ochranu lidové demokratické republiky.

---

<sup>49</sup> tamtéž

### 3.5 Hlavní lí ení

Hlavní lí ení proti JUDr. Františku Pivni kovi a spol., v rámci kterého byli souzeni i Jan a Olga Hlachovi, prob hlo, jak už bylo zmín no, na návrh majora Antonína Nového v Písku dne 23. a 24. února 1951.

P edsedou senátu byl JUDr. Vladimír Pod epický, soudci z povolání JUDr. Ferdinand Blecha, JUDr. Pavel Vítek a jako soudci z lidu Josef Hromadník a Karel Hybš. P ítomni byli také advokáti, jakož i státní prokurátorka Ludmila Matušínská. Obvin něho JUDr. Františka Pivni ku a Zde ku Vantuchovou hájil Dr. Josef Cívín, MUDr. Jana Hlacha a Marii Prokopovou hájil Dr. Josef Tauš, Ludmilu Štecovou a JUDr. Olgu Hlachovou Dr. Vilém Kant rek. Obhajobu tvrtníkových pak vedl Dr. Holoušek.<sup>50</sup>

Hlavní lí ení se skládalo p edevším z výslech obžalovaných, kte í byli slyšeni nejprve jednotliv a v n kterých p ípadech potom došlo i ke konfrontaci. Tyto výslechy však veskrze kopírovaly p edchozí výpov di obvin ných a nebylo zde e eno p íliš mnoho nového. Výpov di budí dojem, že obžalovaní si ani nemohli dovolit vypovídat odlišn , protože používají tatáž mechanická vyjád ení, která až nápadn korespondují s t mi v zápisech o výpov di. Sv dek byl p edveden pouze jeden, a to jistý Miloslav Hanák v p ípad Dr. Pivni ky, který vypovídal jako první.

Dr. Pivni ka hovo il podobn , jak je to zaznamenáno v jeho výpov di, o tom jak se seznámil s Hlachovými, jak se dozv d l o Uhlí ovi a o zvažování út ku za hranice. Jeho výslech se také dotkl Miloslava Hanáka, který u soudu vzáp tí p iznal, že byl agentem Counter intelligence corps (CIC) a m l v eskoslovensku údajn vyzvídat.<sup>51</sup>

Dr. Jan Hlach také vypovídal shodn se svou výpov dí p edchozí, o dohod s ádovými sestrami a o konkrétním zapojení všech dalších obvin ných v etn své role v celém plánu. Na svou obhajobu uvedl: „*Toto všechno jsem d lal proto, že mi Dr. Uhlí e bylo líto.*“<sup>52</sup>

Po Dr. Janu Hlachovi p íšla na adu jeho žena JUDr. Olga Hlachová. Jako v p edchozím protokolu uvedla, jak se seznámila s bývalým poslancem Uhlí em a že v d la, že se chystá plán na jeho záchranu. Na dotaz svého obhájce ohledn út k za hranice, pak

---

<sup>50</sup> Protokol o hlavním lí ení ís. jedn. 3 TSI 6/51

<sup>51</sup> tamtéž

<sup>52</sup> Protokol o hlavním lí ení ís. jedn. 3 TSI 6/51

odpověď: „jako soudce jsem v d l a, že v roce 1948 byly p echody hranic trestány jen 3mi ned lemi.“<sup>53</sup> Jednalo se patrn ě o pokus advokáta poukázat na velkou ětnost ilegálních p echod ě po únoru, proto nebyly z ejm ě tyto zpo átku trestány p ísn ěji.

Josef ětvrtník, který byl vyslechnut záhy, byl zapojen do celého p ípadu kolem Uhlí e jen velmi sporadicky, proto byly jak u soudní, tak p edchozí výpov ědi p et ásány hlavn ě jeho p edchozí majetkové pom ěry a znárodn ěná továrna. Obojí bylo, jak se zdá, pro soud naprosto zásadní a lze zde vid ět pravd podobnou souvislost s výší pen ěžitého trestu, který byla ětvrtníkovi následn ě vym ěna. Sestra ětvrtníka, Marie Prokopová a jeho žena Zdena, vyslechnuté následn ě, byly do celé záležitosti také zapojeny minimáln ě. To jim ale nanešt ětí p ed soudem nebylo moc platné.<sup>54</sup>

ádrová sestra Zde ka Vantuchová u soudu p iznala, že p ěi prvním výslechu nemluvila pravdu, což vysv ětluje rozpory s výpov ědí Dr. Hlacha a Dr. Pivní ky. Hájila se ale tím, že vše zapírala „jen proto, že jsem v d l a, že Dr. Hlach má 3 malé d ěti.“<sup>55</sup> Stále ale odmítala p iznat, že by v d l a, že Uhlí ěrchá za hranice. Sestra Štecová rovn ěž pop ěla, že by o út ku Uhlí e v d l a cokoli bližšího.

Po výsleších bylo lí ení v 18:30 p ěrušeno a pokračovalo další den o 8 hodin ě. Další den došlo na podávání znaleckých posudk ě z oboru vojenského a státn ě bezpečnostního zpravodajství, b ěhem ěhož byla vylou ěna ve ějnost. Znalci bylo usouzeno, že zprávy o organizaci lidov ě demokratického soudnictví zakládaly státní tajemství. To se týkalo Dr. Pivní ky a jeho kontakt ě s Hanákem.<sup>56</sup>

Poté bylo p ěteno trestní oznámení, konstatován obsah spis ě a p ěteny osobní výkazy. P edseda ud ěl slovo k záv ěre ným ěm, na ež prokurátorka navrhla odsouzení podle písemné žaloby a obhájci žádali mírný trest. Po porad ě soudu pak dochází na vyhlášení rozsudku a pou ění o odvolání.

---

<sup>53</sup> tamtéž

<sup>54</sup> tamtéž

<sup>55</sup> tamtéž

<sup>56</sup> Protokol o hlavním lí ení ís. jedn. 3 TSI 6/51

### 3.6 Rozsudek a odvolání

Rozsudek Státního soudu v Praze byl vydán dne 24. února 1951 v Písku. Všichni obvinění byli v rozsudku shledáni vinnými. JUDr. František Pivnička, MUDr. Jan Hlach, Zdeňka Vantuchová, Ludmila Štecová, JUDr. Olga Hlachová, Josef tvrtník a Marie Prokopová „*spol ili se navzájem a s dalšími osobami pokusu rozvrátit lidov demokratické z ízení republiky zaru ené ústavou organizováním út ku F. U. do ciziny k velezrádným ú el m.*“<sup>57</sup> Tím spáchali trestný in velezrady podle § 1 odst. 2 odst. 1 lit. c) zákona . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky.

JUDr. Pivnička navíc podle rozsudku „*vešel ve styk s organizací, jejímž ú elem jest vyzvídati státní tajemství.*“<sup>58</sup> Tím se m l ještě dopustit zlo inu vyzv da ství podle § 5 odst. 1 odst. 2 b) zákona . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky.

Zdena tvrtníková byla shledána vinnou, že trestný in neoznámila ani nep ekazila, ímž podle rozsudku spáchala zlo in neoznámení trestného inu podle § 35 odst. 1, 2 zákona . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky.

Za to byli jmenovaní odsouzeni k trestu odn tí svobody v délce: u JUDr. Františka Pivničky dvacet rok , MUDr. Jana Hlacha trnácti rok , Zdeňky Vantuchové šesti let, Ludmily Štecové ty let, JUDr. Olgy Hlachové patnácti let, Josefa tvrtníka též patnáct let, Marie Prokopová dvanáct let a Zdeňka tvrtníková k trestu odn tí svobody v trvání dvou let.<sup>59</sup>

Krom trestu odn tí svobody byly uloženy podle § 48 zákona . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky i pen žité tresty u n kterých obviněných. Jejich výše byla: u Dr. Pivničky 10 000 K , u Dr. Jana Hlacha 20 000 K , u Olgy Hlachové 20 000 K . Nejvíce byl v tomto sm ru potrestán bývalý továrník tvrtník, a to trestem ve výši 50 000 K .

Navíc byli obvinění Dr. Hlach, Dr. Pivnička, Dr. Hlachová, Z. Vantuchová, L. Štecová, J. tvrtník, Z. tvrtníková a M. Prokopová odsouzeni podle § 48 zákona . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky ke konfiskaci celého jmění a podle § 52 téhož zákona ke ztrát estných práv ob anských po dobu 10 let, a to vyjma tvrtníkové, která byla odsouzena tam ke ztrát estných práv ob anských po dobu 3 let.

---

<sup>57</sup> Rozsudek Ts I/III 6/51

<sup>58</sup> tamtéž

<sup>59</sup> tamtéž

V odvodnění se mimo jiné uvádí, že „souzený případ je typickou ukázkou chování se našich kapitalistů a naší buržoazie. Tito lidé nesmí íli se s naší cestou k socialismu a touží zpět po svých továrnách, po svých nekontrolovatelných a bezpracných ziscích, po luxusním životě, po vykořisťování našeho pracujícího lidu.“<sup>60</sup> Z toho je patrné, že obvinění byli, jak už je zmínováno i výše, výrazně posuzováni podle svého tídního profilu. Dr. Hlachové a Dr. Pivnickovi také velmi pítížilo, že pracovali v soudnictví. Všem naopak poněkud polehovála dosavadní bezúhonnost, a koli jim to podle výše trestně nebylo příliš platné. Peněžitě tresty, byly podle rozsudku velmi pítíhodně uloženy jen tím obviněným, u kterých byly „dobytné a ekvitévní vzhledem k pívodu.“<sup>61</sup>

A koliv se Jan í Olga Hlachovi pítiznali k jednání, které jim bylo soudem píisuzováno, tedy k organizování útěku F. Uhlíře do zahraničí, nebylo ani z jejich výsledků ani z dalších provedených díkaz prokázáno naplnění skutkové podstaty trestného íinu velezrady, naopak oba obžalovaní shodně tvrdili, že Uhlířovi v útěku pomohli pouze ze soucítu. V jejich konání nelze a priori bez dalšího spatřovat snahu o zničení íi rozvrácení lidové demokratické republiky.<sup>62</sup>

Rozsudek píijal pouze Dr. Pivnicka, ostatní odsouzení se proti němu odvolali. Odvolací ízení proběhlo u Nejvyššího soudu v Praze dne 15. íervna 1951. Pítisedou soudu byl Dr. Malý, za generální prokuraturu byl píítomen Dr. íermák.<sup>63</sup>

Na základě usnesení Nejvyššího soudu, jako soudu odvolacího, byla pak odvolání odsouzených z procesu „Pivnicka a spol.“ zamítnuta jako neodvodněná. U Dr. Hlacha je podle usnesení pro trestnou íinnost dostatečnou opora ve spisech a jeho úást vyvrcholila tím, že vzkazoval manželce Uhlíře, a se píipojí k útěku. Dr. Hlachová se odvolala s tím, že nebyl zjištěn její úmysl dopustit se velezrady. V usnesení to ale Nejvyšší soud zamítá kv íli tomu, že Dr. Hlachová v díla, že Uhlíř byl poslancem a tím se prý zapojila do akce, „která m íla za ú íel umožnit F.U. práci za hranicemi jako politikovi, který svou ú ílohu v SR již dohrál a u něhož lze o ekávat jen práci sm íující ke zvrátu lidové demokratického íízení v SR, jak se také skutečně stalo a je v rozsudku prvního soudu zjištěno.“<sup>64</sup>

---

<sup>60</sup> Rozsudek Ts I/III 6/51

<sup>61</sup> tamtéž

<sup>62</sup> Více viz výše na str. 12 této práce

<sup>63</sup> Protokol o odvolacím ízení í. j. To IV 69/51

<sup>64</sup> Usnesení Nejvyššího soudu o odvolání To IV 69/51

## 4. Výkon trestu

Manželé Hlachovi byli odsouzeni, jak už bylo uvedeno výše, k trestu odnětí svobody v délce trnácti a patnácti let, k peněžitému trestu, k trestu konfiskace veškerého jmění a ztráty estných práv občanských. V případě Hlachových se nám dnes situace jeví o to tragičtější, že byli rodičiteli malých dětí, které byly rozsudkem de facto připraveny o své rodiče. Ze soupisu zabavených věcí navíc vyplývá, že došlo i ke konfiskaci pedmetů určených výhradně pro potřeby dětí, jako například dětských knih a oděvů.

MUDr. Jan Hlach nastoupil trest dne 15. 6. 1951. Do trestu se mu, jako dalším spoluodsouzeným započítával pobyt ve vazbě. Propuštěn na svobodu mohl být tedy 25. 8. 1964. Svůj trest si odpykával hlavně v Praze, kde byl umístěn v Útvaru nápravných zařízení (dále jen ÚNZ) Praha na Pankráci, kde byla vzešká nemocnice.<sup>65</sup> Mohl tak zde vykonávat práci na poli svého oboru – stomatologie. Později byl přemístěn do Samostatného pracovního útvaru nápravných zařízení (dále jen SPÚNZ) Vinaice u Kladna, kde pracoval jako táborový lékař.<sup>66</sup>

Podle periodických posudků byl MUDr. Jan Hlach hodnocen v tšinou kladně. Například v posudku z Vinaice datovaném 15. 12. 1953 stojí: „*Odsouzený Jan Hlach odpykává si trest na SPÚNZ Vinaice od 28. 6. 1953. Je umístěn jako táborový lékař. Svoje povinnosti vykonává řádně a svdomitě. Dbá o zdravotní stav odsouzených, které vede k dodržování hygienických pedpisů.*“<sup>67</sup>

Návštěvy dětí a příbuzných u Jana Hlacha v SPÚNZ ve Vinaicích probíhaly – mžeme-li tak říci - příjemněji než u Olgy Hlachové, která byla umístěna v Nápravném pracovním táboře (dále jen NPT) v Pardubicích. Ing. Jan Hlach, nejstarší syn Hlachových o tom napsal: „*A na návštěvu u táty ve Vinaicích u Kladna to bylo docela příjemné, když dozorce, kterému se říkalo bacha, vždycky na chvíli zamhoule oči a my děti jsme mohly podlézt stělu, který nás dělil a alespoň chvíli si na něj ho sáhnout.*“<sup>68</sup> V Pardubicích panoval ovšem přísnější režim: „*Ale u maminky v Pardubicích to bylo horší. Tam nás od ní dělila síň, plexisklo a ještě děvový klandr a tak jsme na ni mohli jen za tím klandrem kličet a ona si*

<sup>65</sup> [online]. [cit. 2013-09-24]. Dostupné z: [http://www.totalita.cz/vez/vez\\_vez\\_pha\\_pankrac.php](http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_pha_pankrac.php)

<sup>66</sup> Jan Hlach, osobní spis, s. 2155

<sup>67</sup> Periodický posudek 15. 12. 1953, Samostatný pracovní útvar nápravných zařízení Vinaice u Kladna,

<sup>68</sup> JAN HLACH. *Požár: aneb příběh povídek z padesátých let a jeden sen*. Písek: PRAAM, 2010. ISBN 978-80-86616-29-2., str. 24

*musela dávat veliký pozor, aby nebrekla, protože plá být d vodem k p erušení návšt vy, což se opravdu jednou stalo.“<sup>69</sup>*

Díky svému povolání se Jan Hlach dostal z v zení dom d íve, protože jako léka pomáhal ve v zení potla it epidemii tyfu<sup>70</sup>. Dokonce prý vylé il i manželku jednoho vysoce postaveného zam stnance dolu Fierlinger a ten se pak zasadil o to, aby mu byla ud lena milost prezidenta republiky. Na základ milosti byl tudíž Jan Hlach propušt n na svobodu 4. 9. 1954.<sup>71</sup>

JUDr. Hlachová ve v zení strávila celých deset let. B hem trestu byla umíst na hlavn v NPT v Pardubicích, odkud byla n kolikrát p evezena za ú elem lé ení. Ze strany rodiny bylo n kolikrát žádáno o milost i podmíne né propušt ní z d vodu špatného zdravotního stavu Olgy Hlachové. Opakované žádosti byly ale vytrvale zamítány.

Dokonce v roce 1960, kdy byla pozd ji Olga Halchová propušt na na amnestii, byla žádost o podmíne né propušt ní zamítnuta s od vodn ním, že „*Jde o osobu t ídn nep íslušnou, nad azeného chování, u které není dána záruka, že její p evýchova byla již skon ena. V dob výkonu trestu musela být 2x káze sky potrestána za hrubé porušení káze ského ádu. Komise NTP po celkovém zhodnocení neshledala pot ebné d vody, pro které by mohla vyhov ní žádosti o podm. propušt ní doporu it.*“<sup>72</sup>

Olga Hlachová byla propušt na až na základ amnestie prezidenta republiky ze dne 9. 5. 1960.

---

<sup>69</sup> JAN HLACH. *Požár: aneb p t povídek z padesátých let a jeden sen*. Písek: PRAAM, 2010. ISBN 978-80-86616-29-2., str. 24

<sup>70</sup> Dle osobního sv dectví Jana Hlacha ml., které se autorkám poda ilo získat. Z dostupných písemných pramen tato informace nebyla potvrzena.

<sup>71</sup> Jan Hlach, osobní spis . 2155

<sup>72</sup> Zamítnutí žádosti o podm. Propušt ní, Krajský soud v Pardubicích j: NZ/1-1722/1060

## 5. Život po v zení a rehabilitace

Život Jana a Olgy Hlachových byl jistě poznamenán dobou strávenou ve v zení. V zení obma ukrojilo část života a zvláště v případě Olgy Hlachové šlo o dlouhé období, během kterého její děti vyrostly a svou matku v podstatě neznaly. Jejich život byl i po propuštění komplikován také pro to, že jim nesměla být povolána kvalifikovaná práce a byly jim upírány i jiné výhody. Zvláštní kapitolu pak představují perzekuce jejich dětí, kterým nebylo umožněno studium na vysoké škole.

Nelze se proto divit, že po srpnových událostech roku 1968 emigrovali Hlachovi s rodinou nejprve do Rakouska a odtud pak do Švýcarska, kde i dožili. Jan Hlach zemřel v roce 1971, jeho žena Olga pak o šestnáct let později, v roce 1987. Za zmínku stojí také fakt, že František Uhlíř se podle Ing. Jana Hlacha, syna manželů Hlachových, nikdy nesnažil kontaktovat lidi, kteří mu tolik pomohli, a o jejich osud nejevnil žádný zájem.

K rehabilitaci manželů Hlachových došlo až na základě zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, který byl přijat 23. dubna 1990. Díky tomuto zákonu Krajský soud v Českých Budějovicích v neveřejném zasedání konaném 13. 9. 1990 zrušil podle § 2 odst. 2 zák. č. 119/1990 Sb., rozsudek Státního soudu v Praze ze dne 24. 2. 1951 a rozsudek Nejvyššího soudu v Praze ze dne 15. 3. 1951.



## 6. Závěr

Případ manželů Jana a Olgy Hlachových dokladuje politickou realitu padesátých let v Československu. Dává nám to jasnou představu, jak málo tehdy stačilo, aby se člověk ocitl za zdmi kriminálu. Je pozoruhodné, že i v tak nelehké době, jako byla padesátá léta, se našli lidé jako Hlachovi a jim podobní, kteří neváhali riskovat, aby pomohli někomu druhému v nesnázích, přestože asi věděli, co jim hrozí.

Z celé záležitosti je také možno dovodit, jak fungovalo lidové demokratické soudnictví, na jakých základech stálo a co bylo pro rozhodování soudů v té době prioritou. Jasně je zde prokázáno pronikání trestní klasifikace do nahlížení soudu na obviněného. Dalo by se snad dokonce tvrdit, že pokud někdo pocházel ze třídy, která měla být podle ideologie nepřátelská lidové demokratickému zřízení, existovala zde jistá presumpce viny už z toho titulu, že obviněný byl, kým byl.

Celý proces pak byl zpolitizován a i nám obviněných byla přisuzována asi v té míře závažnosti, než by tomu bylo v jiném případě, kvůli tomu, že Uhlíř byl poslancem Národní socialistické strany, která byla označena za nepřátelskou lidové demokratickému zřízení a její členové stíháni – jak o tom ostatně svědčí mnohé případy. To dokazuje i fakt, že v trestním oznámení, žalobě a jinde je dle raz kladen na Uhlířa v poslanecký mandát a zvláště se vždy zmíní uje, že jako takový bude jistě Uhlíř v exilu vyvíjet snahy o zničení nově nastoleného řádu v Československu.

Důsledky takovýchto procesů byly různého druhu. Zástupci lidového demokratického zřízení si od nich patrně slibovali zastrašení občanů a upevnění politického řádu nastoleného po únoru 1948. O úspěchu takových snah netřeba spekulovat. Dalším důsledkem byly ale zničené životy těch, kteří se – a již náhodou i vlastním poínáním dostali do spár obránců lidové demokracie. To dosvědčí i slova Jana Hlacha, která byla zaznamenána v dotazníku z roku 1953, vyplněném ve vězení. Na otázku jaké nesnáze mu vznikají odsouzením, odpověděl: „*Rozbitá zničená rodina, žena s poněkud zdravím a tři sirotci živých rodičů*“.<sup>73</sup>

Jeden z nejsmutnějších aspektů životního příběhu Jana a Olgy Hlachových tkví v tom, že náleželi oba k elitě národa. A komunistickému režimu se úspěšně podařilo vytlačit onu

---

<sup>73</sup> Dotazník, Vinaice 1. 12. 1953

elitu, která je nesmírně dležitá pro každý národ, buď to na okraj společnosti nebo rovnou do emigrace.

Tím se lidově demokratický režim velmi negativně podepsal na celé naší společnosti a je důvod k obavám, že ani dnes není ještě tato rána zcela zacelena.

## 7. Prameny

### Seznam použité literatury

B LINA, Pavel. *D jiny zemí Koruny eské*. 9. vyd. Praha: Paseka, 2003, 328 s. ISBN 80-718-5607-X

DVO ÁKOVÁ, Zora. *Navzdory nenávisti a mst : z politických proces 1952 až 1953*. Vyd. 1. T ebí : Tempo, 2002, 304, [10] p. ISBN 80-238-9190-1.

HLACH, Jan. *Požár: aneb p t povídek z padesátých let a jeden sen*. Písek: PRAAM, 2010. ISBN 978-80-86616-29-2.

KRATOCHVIL, Antonín. *Žaluji*. 1. vyd. v SFR. Praha: Dolmen, 1990, 3 v. ISBN 80900123293.

KUKLÍK, Jan a kol. *Vývoj eskoslovenského práva 1945 – 1989*. Praha: Linde, 2009.

727 stran. ISBN 978-80-7201-741-6

PEJSKAR, Jožka. *Poslední pocta*. 1. es. vyd. Curych: Konfrontace, 1985, 368 s. ISBN 3 85770 120 3.

ŠAROCHOVÁ, Gabriela V, Pavel B LINA, Ji í KAŠE, Jan P KU ERA a Jaroslav CUHRA. *eské zem v evropských d jinách*. Vyd. 1. Litomyšl: Paseka, 2006, 4 v. ISBN 97880718579454.

ŠIMKOVÁ, Dagmar. *Byly jsme tam taky*. Vyd. 5., V tomto vydavatelství 3. Praha: Monika Vadasová-Elšíková, 2010, 162 s. ISBN 978-809-0260-238.

### Seznam právních p edpis

Zákon . 231/1948 Sb., na ochranu lidov demokratické republiky

Zákon . 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci

### Archivní materiály

Archiv bezpečnostních složek, fond Vyšet ovací spisy – eské Bud jovice, arch. . V – 108 eské Bud jovice

Národní archiv, fond Státní prokuratura Praha, arch. . SPt I/IV 101/50

Národní archiv, fond Státní soud Praha, arch. . 3 TSI 6/51

Národní archiv, fond Správa sboru nápravné výchovy, osobní spis MUDr. Jan Hlach

Národní archiv, fond Správa sboru nápravné výchovy, osobní spis JUDr. Jan Hlach

### **Seznam internetových zdroj**

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.: Digitalizovaný archiv časopis . [online]. [cit. 2013-09-10]. Dostupné z: <http://archiv.ucl.cas.cz/index.php?path=RudePravo/1950/5/8/2.png>

[online]. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1945pns/rejstrik/jmenny/u.htm>, [online]. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1946uns/REJSTRIK/JMENNY/u.htm>

[online]. [cit. 2013-09-13]. Dostupné z: <http://www.ctenizpisku.cz/index.php/autori/11-h/370-hlach-jan>

[online]. [cit. 2013-09-17]. Dostupné z: [http://www.totalita.cz/proc/proc\\_stepnickovaj\\_04.php](http://www.totalita.cz/proc/proc_stepnickovaj_04.php)

[online]. [cit. 2013-09-24]. Dostupné z: [http://www.totalita.cz/vez/vez\\_vez\\_pha\\_pankrac.php](http://www.totalita.cz/vez/vez_vez_pha_pankrac.php)

## **8. Seznam použitých zkratk**

CIC – Counterintelligence Corps

NÚV – nápravn výchovný ústav

SPÚNZ – státní pracovní nápravn výchovný ústav

StB – státní bezpečnost